

آئین نامه پیشگیری و منع انگ و تبعیض علیه اشخاصی که با اچ آی وی زندگی می کنند

مقدمه

قوانین سلامت عمومی، تعیین کننده وظایف دولت برای جلوگیری از آسیب و بیماری و حفظ و ارتقای سلامت عموم و همچنین تعیین کننده محدوده اختیارات دولت به منظور حفاظت از حقوق و آزادی های شخصی، حریم خصوصی و دیگر منافع حمایت شده قانونی اشخاص هستند. این آئین نامه با هدف پیشگیری و کنترل اچ آی وی در جامعه (HIV / AIDS) و منع انگ و تبعیض علیه اشخاصی که با اچ آی وی زندگی می کنند، نگاشته شده است. وزیر بهداشت درمان و آموزش پزشکی در اجرای بند ۲ ماده ۱ قانون تشکیلات و وظایف وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی مصوب ۱۳۶۷/۰۳/۰۳ و اصل یکصد و سی هشتم قانون اساسی این آئین نامه که در چهار بخش شامل اهداف و تعاریف، وظایف وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و دانشگاه های علوم پزشکی و وظایف مراکز و موسسات خدمات بهداشتی درمانی و کارکنان آنها و سایر مقررات در ۲۲ ماده تصویب نمود.

بخش اول - اهداف و تعاریف

ماده ۱- اهداف آئین نامه عبارتند از:

۱. آگاه سازی عموم افراد جامعه و کلیه ارائه دهندگان خدمات بهداشتی درمانی درباره عفونت اچ آی وی و حقوق اشخاصی که با اچ آی وی زندگی می کنند.
۲. حمایت از حقوق اشخاصی که با اچ آی وی زندگی می کنند یا کسانی که به دلیل خویشاوندی یا ارتباط نزدیک با ایشان تحت تاثیر قرار دارند.
۳. تضمین ارائه بدون تبعیض مراقبت های سلامت و خدمات بهداشتی و درمانی و بهبود کیفیت زندگی جمعیت های دارای رفتارهای پرخطر و اشخاصی که با اچ آی وی زندگی می کنند.
۴. حمایت از حقوق ارائه دهندگان خدمات بهداشتی درمانی

ماده ۲- اصطلاحات به کار رفته در این آئین نامه دارای تعاریف زیر است:

۱. عفونت اچ آی وی: یک عفونت ویروسی است که دستگاه ایمنی را تضعیف نموده و در صورت عدم پایداری به درمان می تواند منجر به بروز علائم بالینی و بیماری ایدز شود.
۲. اشخاص مبتلا: اشخاصی که با اچ آی وی زندگی می کنند.

۳. مراکز و موسسات خدمات بهداشتی درمانی: هر مرکز یا موسسه دولتی، غیردولتی، خصوصی، خیریه و مطبها و دفاتر کار که دارای مجوز فعالیت و ارائه خدمات بهداشتی و یا درمانی باشد.
۴. ارائه دهندگان خدمات بهداشتی درمانی: اشخاصی هستند که خدمات پیشگیری، مراقبتی، درمانی و یا تسکینی را به اشخاص یا جمعیت‌های موضوع این آئین‌نامه ارائه می‌دهند.
۵. انگ یا استیگما: انگ یک فرآیند پویای کاهش‌شان اشخاص است که یک شخص را بی‌اعتبار می‌کند؛ مانند زمانی که ویژگی‌های خاصی در فرهنگ‌ها و یا وضعیت‌های خاص، غیرقابل قبول یا ناشایست تعریف می‌شود؛ نتیجه اعمال انگ، تبعیض است.
۶. تبعیض: هر رفتار متفاوت با یک شخص یا گروهی از اشخاص نظیر ترجیح، استثنا، تمایز و یا تقدم بر مبنای عللی مانند نژاد، رنگ، جنسیت، زبان، دین، عقیده، ملیت، وضعیت جسمی، اجتماعی و یا شرایط اقتصادی است که هدف یا اثر آن محروم کردن یا محدود کردن نامعقول حقوق و آزادی‌های شخص یا گروهی از اشخاص است.
۷. درمان ضد رترو ویروس: درمانی است که در سرکوب تکثیر ویروس، کاهش سطح آن در خون، قطع زنجیره انتقال و توقف روند پیشرفت عفونت اچ‌آی‌وی بسوی بیماری ایدز، بهبود کیفیت زندگی و افزایش طول عمر اشخاص مبتلا بسیار موثر است.
۸. برنامه پیشگیری از انتقال مادر به نوزاد: شامل راهبردها و اقدامات لازم به منظور به صفر رساندن موارد جدید اچ‌آی‌وی در بین کودکان و تضمین سلامت مادران و خانواده‌های آنان است.
۹. برنامه‌های کاهش آسیب: عبارت از فعالیت‌هایی است که به منظور کاهش عوارض بهداشتی، اجتماعی و اقتصادی مصرف مواد و رفتارهای پرخطر طراحی و اجرا می‌گردد. مانند: برنامه ارائه سرنگ و سرسوزن یکبار مصرف به مصرف‌کنندگان تزریقی مواد
۱۰. جمعیت‌های کلیدی: به گروه‌هایی اطلاق می‌گردد که در معرض بیشترین خطر ابتلا به اچ‌آی‌وی قرار دارند از جمله: زندانیان، مصرف‌کنندگان تزریقی مواد و همسران آنها، زنان و مردان دارای رفتارهای جنسی پرخطر
۱۱. رضایت آگاهانه: رضایتی آگاهانه تلقی می‌شود که با ارائه اطلاعات کافی، بدون فریب و اعمال هر گونه فشار اخذ شود. از نظر این آیین‌نامه افراد بالای ۱۵ سال واجد رضایت آگاهانه تلقی می‌شوند مگر اینکه به تشخیص دادگاه عدم رشد و یا نیاز آنان به سرپرست احراز شده باشد.
۱۲. وزارت: وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و دستگاه‌های تابعه و وابسته
۱۳. معاونت: معاونت بهداشت وزارت بهداشت درمان و آموزش پزشکی
۱۴. دانشگاه‌ها: دانشگاه‌ها و دانشکده‌های علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی

۱۵. سایر کارکنان: منظور از سایر کارکنان در این آئین‌نامه، سایر اشخاصی است که در ستاد وزارت بهداشت، دانشگاه‌های علوم پزشکی و مراکز و موسسات خدمات بهداشتی - درمانی اشتغال به کار دارند.

بخش دوم - وظایف وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و دانشگاه‌های علوم پزشکی

ماده ۳- معاونت و دانشگاه‌ها مکلفند تا در چارچوب برنامه راهبردی پیشگیری و کنترل اچ‌آی‌وی:

۱. با همکاری سایر دستگاه‌های اجرایی از جمله صدا و سیما، آموزش و پرورش، وزارت کشور، دادگستری، سازمان زندان‌ها و اقدامات تأمینی و تربیتی، بهزیستی، سازمان‌های مردم‌نهاد (سمن‌ها) و ... و مشارکت جامعه از جمله اشخاص مبتلا، برنامه‌های آموزشی درباره راه‌های پیشگیری از انتقال اچ‌آی‌وی و کاهش انگ و تبعیض ناشی از آن را در مکان‌های عمومی و یا مکان‌هایی که اشخاص دارای رفتارهای پرخطر در آن اشتغال، تجمع یا تردد دارند، نظیر بازداشتگاه‌ها، زندان‌ها، فرودگاه‌ها، پایانه‌های مسافری، مراکز کاهش آسیب و ترک اعتیاد، تهیه و اجرا نمایند.

۲. با همکاری دستگاه‌های اجرایی ذیربط و سمن‌ها، دسترسی به اطلاعات معتبر و به روز را برای همگان به ویژه اشخاص مبتلا و جمعیت‌های کلیدی به منظور پیشگیری از اچ‌آی‌وی فراهم نمایند.

۳. دسترسی اشخاص جامعه به خدمات آزمایش داوطلبانه اچ‌آی‌وی، مشاوره، درمان‌های ضد رترو ویروسی و خدمات بهداشت باروری و بیماری‌های آمیزشی را فراهم نمایند.

۴. راهنماهای آموزشی استاندارد و مجموعه دستورالعمل‌های مرتبط با پیشگیری و کنترل اچ‌آی‌وی، از جمله دستورالعمل مدیریت مواجهه شغلی (مرکز مدیریت بیماری‌های واگیر) را در دسترس ارائه‌دهندگان خدمات بهداشتی درمانی قرار داده و درباره مراکز ارائه دهنده این خدمات به آنان اطلاع‌رسانی نمایند.

۵. تدابیر لازم را برای تضمین محرمانگی داده‌ها، اطلاعات و مدارک پزشکی مبتلایان از طریق تعیین سطوح دسترسی و استفاده از کدگذاری در نظام‌های ثبت و جمع‌آوری اطلاعات فردی (به صورت دستی و الکترونیک) نظیر پرونده الکترونیک سلامت) در نظر بگیرند.

ماده ۴- دانشگاه‌ها مکلفند، با تصویب شورای عالی برنامه‌ریزی وزارت، در راستای ارتقای آگاهی و شناخت راه‌های انتقال اچ‌آی‌وی، رعایت اخلاق حرفه‌ای و حقوق اشخاص مبتلا و ترویج نگرش صحیح با تمرکز بر منع انگ و تبعیض، محتوی آموزشی استاندارد را در سرفصل‌های برنامه درسی دانشجویان بگنجانند. همچنین، معاونت

مكلف است با همکاری معاونت آموزشی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، محتوی آموزشی استاندارد را در سرفصل‌های برنامه درسی دانشگاه‌های وابسته به آن وزارت و دانشگاه آزاد اسلامی قرار دهد.

ماده ۵- معاونت‌های بهداشت و درمان وزارت و دانشگاه‌ها مکلفند:

۱. پشتیبانی و دسترسی همگانی به خدمات مراقبتی و درمانی را برای اشخاص مبتلا از طریق اعمال طرح‌های تشویقی فراهم آورند.
۲. برنامه‌ها و فعالیت‌های کاهش آسیب را در راستای کاهش عوارض سلامتی، اجتماعی و اقتصادی سوء مصرف مواد و رفتارهای پرخطر، اجرا نمایند.
۳. مراقبت‌های بهداشتی - درمانی را در سطوح مختلف سازماندهی کرده و توسعه دهند و با نظارت بر رعایت اخلاق حرفه‌ای، محیطی حمایتی برای اشخاص مبتلا به اچ‌آی‌وی و خانواده‌های آنان فراهم آورند. به گونه‌ای که هیچ‌انگ و تبعیضی علیه این اشخاص برای دریافت خدمات بهداشتی - درمانی اعمال نگردد.
۴. تمهیدات و تسهیلات لازم برای دسترسی به خدمات به موقع پیشگیری از اچ‌آی‌وی پس از مواجهه شغلی را فراهم نموده و مراتب را به اطلاع کلیه مراکز ارائه دهنده خدمات بهداشتی درمانی برسانند.
۵. با همکاری معاونت آموزشی (اداره کل آموزش مداوم جامعه‌ی پزشکی) و سازمان نظام پزشکی جمهوری اسلامی ایران، به عنوان بخشی از آموزش‌های موضوع قانون آموزش مداوم جامعه پزشکی کشور مصوب ۱۳۷۵/۰۲/۱۲، نسبت به آموزش پزشکان، دندانپزشکان، داروسازان، ماماها، پرستاران و سایر کارکنان و ارائه‌دهندگان خدمات بهداشتی و درمانی، در راستای ارتقای آگاهی درباره کلیات و شناخت راه‌های انتقال و حفاظت در برابر عفونت اچ‌آی‌وی، احتیاطات استاندارد، رعایت اخلاق حرفه‌ای و حقوق اشخاص مبتلا و ترویج نگرش باتمركز بر منع‌انگ و تبعیض اقدام نمایند.

ماده ۶- معاونت‌های بهداشت و درمان وزارت مکلفند:

۱. دستورالعمل تسهیل دسترسی اشخاص مبتلا به درمان‌های کمک‌باروری، و خدمات پیشگیری از انتقال اچ‌آی‌وی از مادر به جنین یا نوزاد را تنظیم و به کلیه دانشگاه‌ها و مراکز و موسسات خدمات بهداشتی- درمانی ابلاغ نمایند.
۲. با همکاری معاونت حقوقی، مجلس و امور استانها و مرکز مدیریت فناوری و اطلاعات وزارت، دستورالعمل و استانداردهای حفظ محرمانگی اطلاعات مربوط به اشخاص مبتلا از جمله داده‌ها، گزارش‌ها و مدارک پزشکی را

تنظیم و جهت اجرا به دانشگاهها و دستگاههای تابعه و وابسته به وزارت و کلیه موسسات و مراکز ارائه دهنده خدمات بهداشتی درمانی ابلاغ نمایند.

۳. با همکاری سازمان بیمه سلامت، امکان ارائه خدمات تشخیصی و درمانی سرپایی و بستری شامل آزمایشهای تشخیصی، خدمات دارویی و درمانی، بارداری و زایمان را به اشخاص مبتلا واجد شرایط با فرانشیز رایگان، در تصویب نامه سالانه تعیین خدمات تشخیصی - درمانی مراکز و موسسات درمانی دولتی فراهم آورند.

ماده ۷- معاونت توسعه مدیریت، منابع و برنامه ریزی موظف است، اعتبار لازم به منظور اجرای بند ۳ ماده ۶ را در پیشنهادات مربوط به لایحه بودجه سنواتی و معاونت توسعه مدیریت و منابع دانشگاهها مطابق مصوبه هیئت امنای دانشگاه در بودجه تفصیلی دانشگاه پیش بینی نماید.

ماده ۸- سازمان انتقال خون موظف است موارد مثبت اچ آی وی را به منظور سیاستگذاری و مداخله، پیگیری، مشاوره و درمان این اشخاص، با رعایت محرمانگی در چارچوب تفاهم نامه فیما بین به معاونت گزارش نماید.

بخش سوم - وظایف مراکز و موسسات ارائه دهنده خدمات بهداشتی - درمانی

ماده ۹- مراکز و موسسات ارائه دهنده خدمات بهداشتی - درمانی و کارکنان آنها در خصوص اهداف این آئین نامه وظایف زیر را بر عهده دارند:

۱. نباید بر حسب وضعیت مشکوک یا بالفعل اچ آی وی و یا ایدز شخص، وی را مورد تعرض و یا اهانت قرار دهند.
۲. خدمات با کیفیت را بدون اعمال تبعیض به جمعیت های کلیدی و اشخاص مبتلا ارائه کنند.
۳. آموزش و امکانات لازم و کافی را برای محافظت از ارائه دهندگان مراقبت های بهداشتی درمانی و نیروهای خدماتی در برابر ابتلا به اچ آی وی در ارتباط با شغل آنها فراهم نموده و احتیاطات استاندارد را در همه فرایندهای تشخیصی، مراقبتی، درمانی و حمایتی (مطابق با دستورالعمل مدیریت مواجهه شغلی با HIV / AIDS از مجموعه دستورالعمل های مراقبت و درمان) رعایت و تمامی اقدامات لازم را برای پیشگیری از انتقال اچ آی وی انجام دهند.
۴. اقدامات لازم برای آموزش و افزایش توانمندی پزشکان، دندانپزشکان، داروسازان، ماماها، پرستاران و سایر ارائه دهندگان خدمات بهداشتی درمانی به ویژه نیروهای خدماتی را انجام داده و اخلاق حرفه ای را در هنگام برخورد با اشخاص مبتلا به منظور محافظت از جامعه و حمایت از حقوق اشخاص مبتلا ترویج دهند.
۵. برنامه های تشویقی را در راستای ترویج منع انگ و تبعیض علیه اشخاص مبتلا برای کارکنان دارای عملکرد ابتکاری تدوین و اجرا نمایند.

۶. موظف به پذیرش، مراقبت و درمان اشخاص مبتلا و جمعیت‌های کلیدی بوده و ارجاع آنها بدون دلایل منطبق بر موازین علمی و فنی به سایر مراکز و مؤسسات ارائه دهنده خدمات بهداشتی درمانی ممنوع است.

۷. حق دریافت هزینه‌ای مازاد بر تعرفه‌های خدمات تشخیصی و درمان از اشخاص مبتلا به اچ‌آی‌وی و خانواده‌های آنها ندارند.

۸. از هرگونه اجبار و یا اعمال فشار برای انجام آزمایش، خدمات تشخیصی، بهداشتی و درمانی مرتبط با اچ‌آی‌وی خودداری نمایند.

۹. از انجام آزمایش اچ‌آی‌وی بدون رضایت آگاهانه شخص خودداری نمایند. در خصوص محجورین انجام آزمایش تنها با رضایت نماینده آنان ممکن خواهد بود.

تبصره ۵- مواردی که به دلیل فوریت و در معرض خطر بودن جان بیمار، امکان تبادل اطلاعات و اخذ رضایت از بیمار یا تصمیم گیرنده جایگزین وی وجود ندارد، از شمول این بند مستثنی است.

۱۰. به منظور اطمینان از انجام آگاهانه آزمایش اچ‌آی‌وی، مطابق دستورالعمل مشاوره و تشخیص از مجموعه دستورالعمل‌های مراقبت و درمان، اطلاعات لازم را در اختیار متقاضیان و مراجعه کنندگان قراردادده و پس از انجام و دریافت نتیجه آزمایش با آنان مشاوره نموده و در صورت لزوم آنان را به مرکز مشاوره بیماری‌های رفتاری ارجاع نمایند.

۱۱. رضایت آگاهانه اشخاص مبتلا را برای همکاری و مشارکت در امور آموزشی و یا پژوهشی اخذ نمایند (مطابق راهنمای اختصاصی پژوهش‌های علوم پزشکی مرتبط با HIV / AIDS).

۱۲. مراکز ارائه دهنده خدمات مرتبط با اچ‌آی‌وی و یا مراقبت باروری باید زنان و مردان مبتلا به اچ‌آی‌وی را از امکان باروری و فرزندآوری خود مطلع نموده و در صورت عدم تمایل به فرزندآوری، خدمات مشاوره و وسایل و روش‌های پیشگیری از بارداری را طبق دستورالعمل کشوری ارائه خدمات "مراقبت باروری ویژه در زنان واجد شرایط پزشکی"؛ ابلاغی معاونت‌های بهداشت و درمان، به آنان ارائه کنند.

ماده ۱۰- ارائه اطلاعات نادرست و تبلیغ خلاف واقع که نوعاً موجب گمراهی و فریب مخاطب شود، مانند تبلیغ عرضه واکسن و یا روش تشخیصی و یا درمانی بدون مجوز، از طریق رسانه‌های داخلی و خارجی و یا فضای مجازی ممنوع است.

ماده ۱۱- اتباع خارجی مراجعه کننده به مراکز ارائه دهنده خدمات بهداشتی درمانی (مهاجرین، پناهندگان و یا اتباع معرفی شده از طرف شرکت‌های گردشگری سلامت)، دارای حق برخورداری از خدمات آزمایش داوطلبانه اچ‌آی‌وی و مشاوره و درمان با رعایت تعرفه‌های قانونی می‌باشند.

ماده ۱۲- انجام آزمایش تشخیصی اچ آی وی برای اشخاصی که داوطلب اهدای خون، شیر و یا عضو، بافت و اندام هستند، با احراز هویت الزامی است.

ماده ۱۳- نتیجه آزمایش‌های تشخیصی اچ آی وی محرمانه است؛ افشای نتیجه آزمایش اچ آی وی شخص به همسر یا خویشاوندان و سایر اشخاص اعم از حقیقی و حقوقی، بدون رضایت وی ممنوع است و تنها در صورت رضایت وی، مطابق دستورالعمل مشاوره و تشخیص صورت می‌گیرد.

ماده ۱۴- کلیه مراکز و مؤسسات خدمات بهداشتی-درمانی و کارکنان آنها (پزشکان و سایر کارکنان حرف پزشکی و مراقبت سلامت، پژوهشگران، کدگذاران داده‌ها و مسئولین هر گونه ثبت و ضبط مدارک پزشکی، کارشناسان شرکت‌های بیمه) و هر شخصی که به مناسبت شغل خود از وضعیت ابتلای اشخاص به اچ آی وی مطلع می‌گردد، مسئولیت حفظ حریم خصوصی و محرمانه نگه داشتن اطلاعات اشخاص مبتلا و خانواده‌های آنها را به عهده دارند. هر گونه افشای اطلاعات شخصی مربوط به وضعیت این اشخاص، جز در موارد مصرح قانونی ممنوع است.

ماده ۱۵- کارکنان مراکز و مؤسسات خدمات بهداشتی درمانی مکلفند، درباره رفتار مسئولانه و افشای وضعیت ابتلا به عفونت، برای کسانی که در گذشته یا حال و یا آینده در معرض انتقال توسط ایشان بوده یا خواهند بود، به اشخاص مبتلا آموزش داده و با آنان همراهی نمایند.

ماده ۱۶- مراکز انتقال خون مکلفند تا با ارسال نامه کتبی محرمانه یا تماس تلفنی با خود شخص مبتلا، بر مبنای رضایت کتبی اهداکننده در هنگام اهدا، زمانی را برای مشاوره حضوری، مطابق دستورالعمل مشاوره و تشخیص تعیین نموده و به آنان درباره اسامی و آدرس مراکز ارائه دهنده خدمت اطلاع رسانی کنند.

ماده ۱۷- آزمایشگاه‌های تشخیص طبی مکلفند درباره نحوه گزارش‌دهی و اطلاع نتیجه آزمایش اچ آی وی به متقاضیان، مطابق دستورالعمل مشاوره و تشخیص اقدام نموده و آن اشخاص را برای آگاهی از وضعیت خود و مشاوره به مراکز مشاوره بیماری‌های رفتاری ارجاع نمایند.

ماده ۱۸- کلیه مراکز و مؤسسات خدمات بهداشتی درمانی و آزمایشگاه‌های تشخیص طبی باید دارای فرایندهای شفاف برای تضمین حفظ محرمانگی داده‌ها، اطلاعات، گزارش‌ها و مدارک پزشکی و نظام کدگذاری برای شناسایی مبتلایان و دسترسی به اطلاعات آنها باشند.

بخش چهارم: سایر مقررات

ماده ۱۹- هر گونه تبعیض پیش و پس از اشتغال از جمله فرایندهای بکارگیری، ارتقا و انتصاب به دلیل ابتلا به اچ آی وی در کلیه مراکز دولتی و غیر دولتی ممنوع است. این مراکز، حق درخواست آزمایش اچ آی وی تحت عناوینی همچون کنترل سلامت را به منظور جذب اشخاص برای استخدام یا اشتغال یا ادامه فعالیت وی ندارند.

ماده ۲۰- کارفرما حق ندارد بر حسب وضعیت مشکوک یا بالفعل اچ آی وی یک شخص، از استخدام یا پذیرش او در مرکز یا موسسه خودداری کند یا از تمدید قرارداد با وی امتناع ورزد یا او را از کار اخراج کند.

ماده ۲۱- دستورالعمل‌های موضوع این آئین نامه باید توسط واحدهای مسئول حداکثر ظرف مدت شش ماه از تاریخ تصویب این آئین نامه، تهیه و ابلاغ گردد.

ماده ۲۲- تمامی بخشنامه‌ها و دستورالعمل‌های مغایر با این آئین نامه ملغی می‌گردد.

دستورالعمل‌های مورد اشاره در متن و اطلاعات مرتبط در وبگاه زیر قابل دستیابی است:

<http://hivsti.com>